

INVENTAR PALAČE ODESCALCHI U ILOKU – OBITELJSKA KNJIŽNICA

U radu će biti riječ o povijesti knjižnice iločkog vlastelinstva Odescalchi, kojoj, kao i drugim vlastelinskim knjižnicama slavonskih plemićkih obitelji, nakon Drugog svjetskog rata slijedi sudbina nestanka i raspačavanja. Potraga za knjižnicom započeta je 1966. godine i nastavljena danas u vremenu digitalizacije i obrade građe, zbog čega se mnogim izgubljenim predmetima lakše ulazi u trag.

Andrea Rimpf

Muzej grada Iloka
HR-32236 Ilok
Šetalište oca Mladena Barbarića 5
andrearimpf@yahoo.com

Izvorni znanstveni rad
UDK: 027.1(497.544Ilok)
929.52Odescalchi

Ključne riječi: Odescalchi, inventar, knjižnica, potraga.

UVOD

Obitelj Odescalchi stara je talijanska plemićka obitelj iz koje su potekli brojni crkveni velikodostojnici i jedan papa, Inocent XI. (Benedetto Odescalchi, 1611. – 1689.). Njihova je povijest, kao i brojnih obitelji feudalnog doba, povezana s Karlom Velikim, kraljem Franačkog Carstva, a izvorno potječu iz mjesta Como (Lombardija, Italija). Obitelj se društveno uspinjala u ulozi vještih poduzetnika i bankara, čije su se poslovnice nalazile u Milanu, Genovi, Veneciji, Rimu, Napulju, Nürnbergu i Krakovu. Odescalchiji su imali važnu ulogu u kreiranju povijesti Europe i obrani katoličanstva, osobito tijekom Velikog rata i obrane Beča (1683. – 1699.)¹. Za navedene usluge i doprinos nagrađeni su srijemskim posjedom i titulom vojvoda srijemskih. Kao i druge plemićke obitelji, u svojoj palači u Iloku, osim umjetnina i arhiva, posjedovali su i bogatu obiteljsku knjižnicu, koja se nalazila na drugom katu. Osim knjiga smještenih u ormare u knjižnici su se nalazili arheološki eksponati iz Iloka, umjetničke slike te druge dragocjenosti (sl.1). Knjižnica je bila bogata, a sadržavala je, među ostalim, danas rijetke i antikvarne knjige.

Sl. 1. Radna soba i knjižnica u palači Odescalchi u Iloku 1934. godine, Kulturno-povijesni odjel, Zbirka fotografija, Muzej grada Iloka, MGI-28669.

POVIJEST I SUDBINA KNJIŽNICE U PALAČI ODESCALCHI U ILOKU

Obiteljska knjižnica srijemskog, a poslije iločkog vlastelinstva Odescalchi upotpunjavala se od kraja 18. stoljeća, kada obitelj prvi put posjećuje Ilok, najvećim dijelom tijekom 19. stoljeća te u prva četiri desetljeća 20. stoljeća. Knjižni fond dopunjavao se primjercima iz rimske palače, dijelom kupnjom, darivanjem, ali i primjercima u kojima su članovi obitelji bili autori. Prve zapise o knjižnici donosi Ilija Okrugić Sriemac koji je 1857. objavio tekst *Poviestne crtice Sriema* i u kojima opisuje starine koje se nalaze u palači. Među starinama navodi i vrijedne knjige smještene u knjižnici.

¹ Najcer Sabljak, Jasminka. Likovna baština kneževa Odescalchi od Lombardije i Rima do Iloka, Muzej likovnih umjetnosti, Društvo povjesničara Hrvatske, Muzej grada Iloka, Osijek, (2015). str. 5.

Što se knjižnice tiče, ova je ogromna i znamenita. U istoj, da samo nekoje spomenem, nahode se svi stari Classici š njihovim fac simile, latinski s fracezkim prevodom. Nalazi se u istoj: knjigah francezkih, englezkih, talianskih, španjolskih, kinezkih, arabskih itd. Što se kinezkih tiče, ove su osobitog spomena vriedne. Vidit se može tu:

I. *Kinezki missal in duplo, takodjer darovan Papi Innocencu XI. od kinezskog cara.*

II. *Knjiga pod naslovom: Astronomia chinensium, Liber organicus Astronomiae Europaeae apud Sinenses restituta sub Imperatore Sino Tartarico Cham Hy appellato, Aucctore Patre Ferdinando Verbiest Flandro Belga Brugensi e Societate Jesu. Academie Astronomicae in Regia Pekinensi. Praefecto. Anno salutis MDCLXVIII. Knjiga je ova u veliko osmini dugoljasta, i od prilike 2 prsta debela, al nevjerujem da je 5 lotih teška. Težinu svu njenu sačinjavaju više korice od crvene svile zlatom izvezene. Artija pako njezina malo deblja je od paučine, tisak je čist i figure astronomčko-geometričke umjetne su i krasne za čudo. Ovaj sličan,*

samo manja jest druga knjiga pod naslovom:

III. *Vita Jesu Christi imaginibus illustrata a Ferdinando Verbiest. Na takvom istom papiru, sav život Isukrsta od počela do kraja prekrasninri slikami predstavljen. Knjiga ova nije težja od običnog pisma; dalje vidit se može takođ ovoj slična knjiga pod naslovom:*

IV. *Regula vitae christianae a Ferdinando Verbiest lingua tartarica; dalje*

V. *Nomina, locus, annus, mensis et dies natalis, item vita et gesta omnium Jesuitarum in sina ab anno 1581 usque 1681 in lingua Sinensi a Ferdinando Verbiest S. Jesu.*²

Sljedeća spomen-knjiga iz knjižnice potječe iz 1886. godine. Riječ je o oporuci Livija III. Odescalchija čija se kopija rukopisnog teksta na njemačkom jeziku čuva u Državnom arhivu u Osijeku pod nazivom *Inventar imovine povjerbinskog Iločkog vlastelinstva (Vermögens – Inventar der Fideicommission – Herschaft Ilok 1886.)*. Prema navedenom inventaru u palači se nalazilo 1657 knjiga koje su pisane na latinskom, talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku, a uključuju poeziju, enciklopedije, putopise, filozofske rasprave, romane i dr.³ U Državnom arhivu grada Rima, u sklopu fonda obitelji Odescalchi, nalazi se dokument s popisom knjiga iz 1920. godine. Riječ je o popisu knjiga koje su u Iloku, ali nisu dio tadašnjeg inventara Fiedecommissa Ilok. Dokument je datiran 4. listopada 1920., a sadržava 209 knjiga, među kojima su novele, romani i dr. književne vrste.⁴ Međutim, nije poznato

² Okrugić Sriemac, Ilija. Poviestničke crtice Sriema glede njegovih znamenitostih i u njemu se nahodećih starinah // Arkiv za povjesticu Jugoslavensku, knj. IV., Zagreb (1857), str. 219 – 221.

³ Sršen, Stjepan (ur.). Inventar Iločkog vlastelinstva 1886. godine. Državni arhiv u Osijeku, Muzej grada Iloka, Osijek, 2001. str. 87 – 98.

⁴ INV- 417 12 F 13 n.4 Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Elenco dei libri della V Libreria d'Ilok, non inventariati, perché non facenti parte del Fidecommissato di Ilok, 1920 ottobre 4. (1920).

jesu li do kraja Drugog svjetskog rata ostale u Iloku ili su vraćene u Rim. Nakon ovog popisa dosad nije evidentirano postojanje drugog popisa inventara za knjižnicu, osim popisa umjetnina iz 1944. godine koje su zaposlenici palače pripremili za evakuaciju. Vlastelinstvo je de facto prestalo postojati 4. prosinca 1944., kada u Ilok ulazi vojska Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, Crvene armije, i partizani.

Zanimljiv je podatak da se u Izvještaju Mjesnog narodnooslobodilačkog odbora Ilok, Kulturno prosvjetni savjet, 74-45, od 29. svibnja 1945., dakle neposredno nakon kapitulacije, navodi da su neke umjetnine još u dvorcu, kao i knjižnica, te da je teško procijeniti umjetnine.⁵ Prema dostupnoj arhivskoj dokumentaciji umjetničke slike, kipovi, arheološki eksponati iz palače odneseni su do kraja 1945., a knjižnicu su mještani evakuirali u samostan sv. Ivana Kapistrana u Iloku, odakle je prenesena na teritorij NR Srbije, odnosno u Beograd tijekom 1946. godine.⁶ Stanje knjižnice i njezinu sudbinu otkriva pismo koje je bilo upućeno princu Inocentu II. Odescalchiju iz Iloka 15. siječnja 1948. u kojem se navodi *Ein Teil der Bibliothek war in Kloster geborgen, doch wurde auch dieser Rest im Jahre 1946 verschleppt. Die päpstlichen Reliquien verschwanden spurlos. Der Sarkophag befindet sich noch im Schlosshofe.*⁷ Upravo će taj dio knjižnice djelatnici tadašnjeg Gradskog muzeja Ilok potraživati od 1966. do 1968., zajedno s Ex librisom Odescalchija.

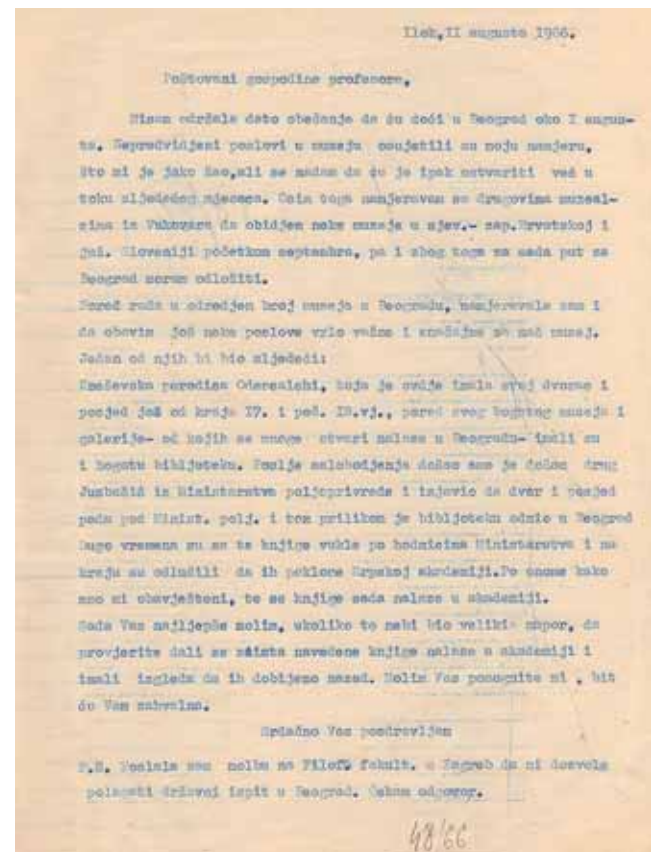
U razdoblju poraća (svibanj 1945. – 1948.) cjelokupan inventar iz palače Odescalchi, uključujući umjetnine, jest otuđen, a sva dobra, pokretna i nepokretna, zemlja i šume od 27. siječnja 1945. pod upravom su NNOO-a Srem.

Zbog posvemašnjeg otuđenja nekada velikih posjeda na području Slavonije koja su pripadala i plemićkim i građanskim obiteljima, osnovana je Komisija za okupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina (KOMZA) pri Ministarstvu prosvjete – Odjel za kulturu i umjetnost u Zagrebu. Za područje Slavonije KOMZA je imala sjedište u Muzeju Slavonije u Osijeku, na čijem je čelu bio profesor Vladimir Tkalčić.⁸

O posvemašnjem otuđenju inventara iz palače piše i Danica Pinterović u svojem Dnevniku I.⁹ U razgovoru koji je vodila s prof. Meštovićem, ravnateljem muzeja u Iloku, podrumarom Plohlom, bivšim zaposlenikom na iločkom

vlastelinstvu Julijem Alasovićem i fratrom iz samostana te predsjednikom NOO-a Ilok rečeno joj je *da su 2 vagona knjiga prenijeli u Beograd iz dvorca, 21 kola sa stvarima prenijela je (neka bolnica koja je bila smještena u dvorcu) u Novi Sad. A mnogo toga su mještani sakrili po kućama. Sam Plohl je rekao kako je sklonio kod sebe na tavan 2 kamena poprsja (To su vjerojatno ona 2 od 4 koja su nam nestala kada smo u Ilok došli po njih).*¹⁰

Prema svemu navedenom u vrijeme dolaska KOMZE u Ilok palača je gotovo potpuno ispražnjena. O toj pustoši u dvorcu piše i Franz Mally, bivši zaposlenik vlastelinstva, u pismu princu Inocentu 17. prosinca 1947. iz Stainza *Das Schloss in Ilok ist absolut ausgeräumt worden und leer.*¹¹ Dakle, do dolaska KOMZE u Ilok cjelokupan inventar koji je zatečen u palači 1944. godine otpremljen je u Beograd i Novi Sad, a preostalo je preuzelo lokalno stanovništvo i lokalni dužnosnici.

Sl. 2. DOK-1715, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno profesoru Grbiću? (2. 8. 1966.).

Potraživanja je nastavila tadašnja kustosica iločkog muzeja Magdalena Dragičević, koja je 1966. započela potragu za inventarom umjetninama i namještajem, kao i za

5 MGI-28667, Izvještaj Mjesnog narodnooslobodilačkog odbora Ilok, Kulturno prosvjetni savjet, 74-45, od 29. svibnja 1945. godine, Kulturno-povijesni odjel, Zbirka povijesnih dokumenata, Muzej grada Iloka.

6 Bagarić, Petar: Hrvatske granice nakon Drugog svjetskog rata 1945.-1956. // *Hrvatska revija*, 3 (2017), Matica hrvatska, Zagreb, <http://www.matica.hr/hr/530/hrvatske-granice-nakon-drugoga-svjetskog-rata-19451956-27447/> (3.10.2022.)

7 INV-417, Fasci 9_10, 12G1-4, Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Lettere di diverse persone, indirizzate al Principe D. Innocenzo Odescalchi da Ilok, Austria e da Udine (personale fuggiasco e già alle dipendenze del Principe in Ungheria), (1946-1948.). Prijevod s njemačkog na hrvatski jezik glasi: Dio knjižnice sačuvan je u samostanu, ali je i taj ostatak deportiran 1946. godine. Papine relikvije nestale su bez traga. Sarkofag se i danas nalazi u dvorištu dvorca.

8 Jasminka Najcer Sabljak, Danica Pinterović i muzealizacija zbirki slavonskog plemstva, Osječki zbornik XXXIV, Muzej Slavonije, Osijek, 2018., 100-106.

9 Digitalizirani dnevnik Danice Pinterović pod naslovom *Dnevnik I. I. 1947-31. 12. 1948.* iz dokumentacije Muzeja Slavonije Osijek ustupila mi je mr. sc. Branka Šulc.

10 DNEVNIK I., Dnevnik rada Danice Pinterović I. (1. 1. 1947. – 31. 12. 1948.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije, str. 38. (9. 10. 1947.)

11 INV- 417, Fasci 9_25, 12G1-4, Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Lettere di diverse persone, indirizzate al Principe D. Innocenzo Odescalchi da Ilok, Austria e da Udine (personale fuggiasco e già alle dipendenze del Principe in Ungheria), (1946-1948.) Prijevod s njemačkog na hrvatski jezik: Dvorac u Iloku potpuno je izbrisan i prazan.

knjižnicom Odescalchi. Prva saznanja o knjižnici uputila je svojem profesoru 2. kolovoza 1966. iz Beograda. Saznala je da je knjižnica zajedno s palačom nakon Drugog svjetskog rata došla pod upravu Ministarstva poljoprivrede te je tom prilikom izaslanik ministarstva Juzbašić knjižnicu prenio u Beograd. Također je saznala da ju je to Ministarstvo nakon nekog vremena predalo Srpskoj akademiji nauka i umetnosti u Beogradu (sl. 2.).¹² Da su predmeti doista ondje na čuvanju, svjedoči i dokument iz fonda 313 Arhiva Jugoslavije u kojem se navodi dokument pod nazivom Čuvanje zaplenjene biblioteke grofa Odescalkija iz Iloka. Osim toga u fondu se nalazi i podatak o raspodjeli knjiga iz knjižnice Khuen-Belassie (Kuen-Lisi) iz Nuštra kod Vinkovaca¹³ (sl. 3.).

Sl. 3. Isječak sumarnog popisa Arhiva Jugoslavije, fonda 313, Knjige i biblioteke (izvor: <http://www.arhivju.gov.rs>; izradila: Andrea Rimpf 2022.).

Sl. 4. Isječak iz baze podataka COBISS o prodaji knjiga nuštarskog vlastelinstva (izvor: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/b/61757959#full>; izradila: Andrea Rimpf 2018.).

12 DOK-1715, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno profesoru Grbiću? (2. 8. 1966.)

13 Arhiv Jugoslavije. http://www.arhivju.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/koriscenje_gradje/pretrazite_baze_podataka/pretrazivanje_sadrzaja_jedinica_opisa/detalji_jedinica_opisa/_params/item_id/688256.html.

Ista sudbina dočekala je i knjižnicu vlastelinstva Eltz o kojoj govori sumarni popis arhiva, fond 315. Pojedine knjige iz navedenih vlastelinskih inventara Khuen i Eltz izdavačka kuća Prosveta prodala je 1977. knjižnici Matice srpske u Novom Sadu, gdje se i danas nalaze (sl.4), a dio je podijeljen novoosnovanim knjižnicama.

Nakon otkrića kustosice Magdalene Dragičević, pokrenuta je akcija prikupljanja ostavštine Odescalchi. Navedena akcija urodila je plodom te je Muzeju predano nekoliko knjiga i geografska karta. Ukupno je devet knjiga u muzejskoj knjižnici u Iloku dosad evidentirano na temelju pečata knjižnice Odescalchi. Knjige su putopisne tematike, filozofske rasprave, poezije, darovnice i statuti. Knjige su darovali Mato Batorović i Klementina Portner tijekom sedamdesetih godina 20. stoljeća. Riječ je o knjigama: *Odescalchi, Baldassare. Una Gita in Palestina 1897, Forzani, Roma, 1897*; *Odescalchi, Baldassare: Statut des Pensions fonds er Beamtem der Fürst Odescalchischen Fiedecommes Herschaft 1893*; *Odescalchi, Innocenzo: Statut des Pensions fonds er Beamtem der Fürst Odescalchischen Fiedecommes Herschaft 1924.*, dva komada; *Rousseau, Correspondance originale et inédite de J.J. Rousseau avec Mme Latour de Franqueville et M. Du Peyrou. Tome 1, Date de l'édition originale: 1803*; *Oeuvres completes de Voltaire, De l'Imprimerie de la Societe Litteraire-Typographique, Tome cinquantieme (1785)*; *Manzsche Gesetzes-Ausgabe, siebenter band, das allgemeine Berggeler vom 23. Mai 1854., Wien (1872)*; *C Alberti, Die hohe Jagd - Berlin, P. Parey, 5 neubearbeite Auflage (1922)*. Narodno sveučilište u Iloku u sklopu kojeg je tada djelovao današnji Muzej grada Iloka uputilo je dopis i Republičkom sekretarijatu za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu u Zagrebu o svojim saznanjima te pomoći u restituciji. Na traženje se nadovezao i ravnatelj Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu prof. dr. Antun Bauer koji je krajem 1966. poslao dopis direktoru Narodnog sveučilišta u Iloku Zvonku Špoljaru da Ilok traži restituciju predmeta. Kako on navodi, *Ilok ima pravo da traži sve što je odnešeno – do posljednjeg čavla. To su oni trebali i sami vratiti. To im je bila dužnost*.¹⁴

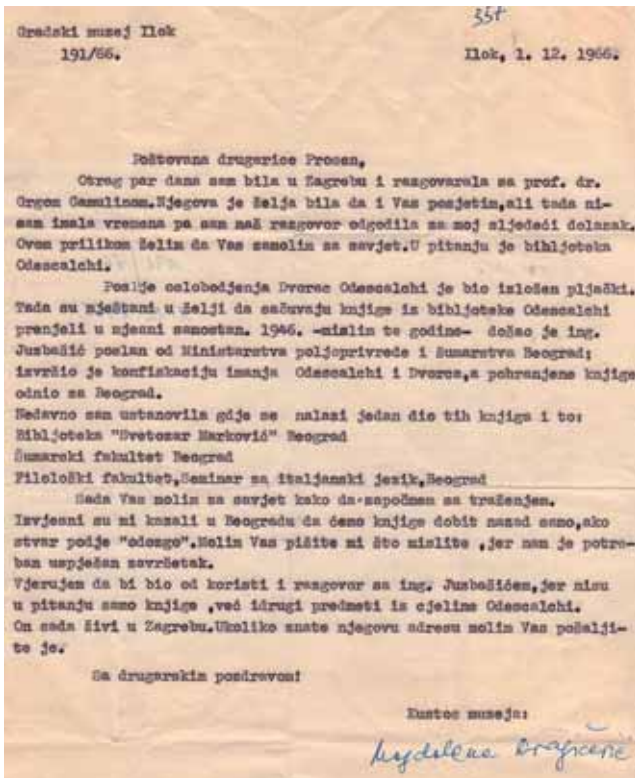
U međuvremenu je kustosica Dragičević otkrila kako je komisija koja je preuzela predmete iz slavonskih dvoraca neposredno nakon Drugog svjetskog rata bila u sastavu prof. Dejana Medakovića, Živka Simića Milovanovića i pravnika Milana Kostića te da su predmete popisali i prenijeli u Beograd. Osim toga, otkrila je da se dio knjižnice nalazi na Šumarskom fakultetu¹⁵, u Biblioteci Svetozar Marković u Beogradu i na Filološkom fakultetu, Seminaru za italijanski jezik u Beogradu (sl. 5.).¹⁶ Osim knjižnice *Ex libris Odescalchi* nalazio se kod Lenke Veličković (sl. 6).¹⁷

14 DOK-1796, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Antuna Bauera Zvonku Špoljaru (1966.)

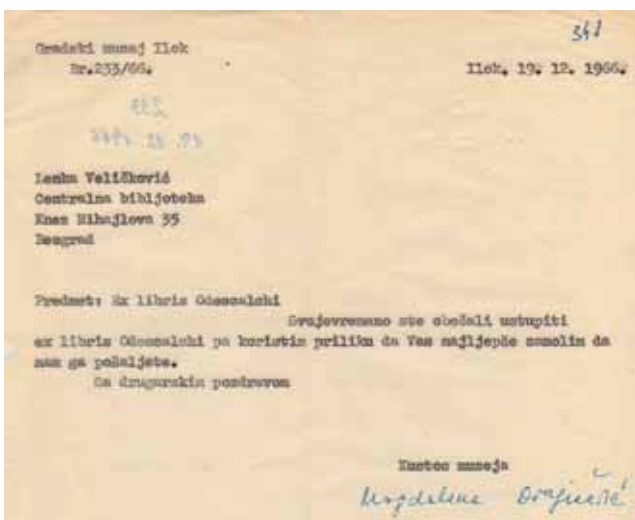
15 DOK-1801, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno profesoru Grbiću? (11. 11. 1966.)

16 DOK-1830, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno kolegici Prosen (1. 12. 1966.)

17 DOK-1867, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno Lenki Veličković (19. 12. 1966). Lenka Veličković u to je vrijeme bila zaposlena u Centralnoj Biblioteci SANU-a u Knez Mihajlovoj 35 u Beogradu, pri čemu je obećala predati Ex libris Odescalchi muzeju u Iloku, što se nije dogodilo do danas.

Sl. 5. Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno kolegici Prosen (1. 12. 1966.), Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, DOK-1830.

Sl. 6. Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno Lenki Veličković (19. 12. 1966.), Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, DOK-1867.

Prvi dopis upućen vlastima SR Hrvatske za prijedlog restitucije dijela inventara iločki muzej uputio je krajem 1966. godine, a odnosio se na pitanje povratka knjižnice Odescalchi. Odgovor Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu poslan je 19. siječnja 1967., a potpisao ga je podsekretar Miljenko Paravić. U uputi u kojoj se navodi da su dugo vijećali za restituciju knjižnice objašnjavaju da se zahtjev može podnijeti ako su knjige neovlašteno odnesene s teritorija Hrvatske u drugu

republiku, a također objašnjavaju i to da mora postojati i popis knjiga ili oznaka na knjigama te smještaj knjiga. Postupak nadalje pokreće nadležna institucija i općina uz potporu Konzervatorskog zavoda.¹⁸ S obzirom na tražene uvjete za pokretanje postupka restitucije iločki muzej došao je do saznanja o postojanju kataloga popisa knjiga¹⁹, koji se nalazio na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, te su ga zatražili na posudbu od dva mjeseca, koja im je i odobrena,²⁰ čime su stvoreni svi preduvjeti za pokretanje postupka restitucije (sl. 7., sl. 8.).

Sl. 7 i 8. Isječak korica Kataloga I. i II. Biblioteke (knjižnice) Odescalchi, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva (popisala: Lenka Veličković; izradila: Andrea Rimpf 2022.).

Do realizacije povratka knjižnice nije došlo do danas. Zašto Muzej tada nije pokrenuo postupak, iako je imao sva saznanja kao i potreban popis knjiga, dijelom će se odgovoriti 1990. godine.

Posuđeni katalogi inventara knjižnice s Ekonomskog fakulteta u Beogradu koji je popisala Lenka Veličković numerirani su rimskim brojevima I. i II. s naslovom Katalog biblioteke Odescalki, pisano ćirilnim pismom. Katalog sadržava redni broj, inventarni broj, naslov knjige, ime pisca, izdanje (mjesto, godina), broj sveska, broj primjeraka i primjedbu. Kraj kataloga uvezen je plavo-bijelim koncem s voštanim pečatom s grbom FNR Jugoslavije. Popis je numeriran od broja 1 do 787, počinje brojem inventara 3472, a završava brojem 7876. Ukupno je 2178 svezaka, kako piše na kraju drugog kataloga. Knjige su pisane dijelom na francuskom, latinskom, starogrčkom, njemačkom, talijanskom, mađarskom, poljskom, srpskom i hrvatskom jeziku. Pojedini knjigama autori su članovi obitelji Odescalchi ili se tiču povijesti same obitelji.

18 DOK-1902, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Biblioteka Odescalki (13. 2. 1967.)

19 Knjige je u katalogu popisala Lenka Veličković, nakon što su, kao što je bilo prethodno rečeno, prebačene u iločki samostan, a zatim odvezene u Beograd.

20 DOK-1980, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Biblioteka Odescalki (19. 6. 1967.). DOK-2022, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor. (4. 8. 1967.)

Svaka knjiga imala je jedan od navedenih pečata pravokutnog ili ovalnog oblika:

- 1) FÜRST ODESCALCHI^{sche}
GÜTER – DIRECTION
- 2) FÜRST ODESCALCHISCHE
GÜTER – DIRECTION
ILLOK (ovalan s obiteljskim grbom u sredini)
- 3) FÜRST ODESCALCHI^{sche}
GUTS – VERWALTUNG
- 4) Fürst Odescalchi^{sche}
Fideicommiss
- 5) BIBLIOTHEK
FÜRST INNOCENZ ODESCALCHI
ILOK, Jugoslavien
- 6) ŠUMSKI URED KNEZA
ODESCALCHI, ILOK

Sl. 9. Pečati Odescalchi u knjigama vlastelinske knjižnice (izradila: Andrea Rimpf 2022.).

Pojedine knjige imaju i *ex libris* prijašnjih vlasnika, ali isto tako i *ex libris* obitelji Odescalchi te su opremljene ilustracijama. Među rijetkim knjigama svakako treba izdvojiti najstariju knjigu iz popisa, a koja se danas s ostalim knjigama iločke knjižnice nalazi u Univerzitetskoj knjižnici „Svetožar Marković” Beograd na odjelu antikvarne

Sl. 10. Isječak detaljnih podataka Ficino, Marsilio, 1433-1499. *Marsilio Ficino Sopra lo amore o ver' Convito di Platone, Firenze 1544. prema COBISS-u u Univerzitetskoj knjižnici „Svetožar Marković” u Beogradu (izvor: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/29721359#full>; izradila: Andrea Rimpf 2022.).*

građe: Marsilio Ficino *Sopra lo amore o ver' Convito di Platone*, Ficino, Marsilio, Pečat na nasl. str.: Ministarstvo poljoprivrede: T R1 129; UBSM Pečat na nasl. str.: Fürst Odescalchi'sches Fideicommiss: T R1 12. Tiskana: Firenze: Neri Dortelata, 1544., Knjiga je u katalogu I. zavedena pod rednim brojem 648 (sl.10., sl.11).

Broj	Godina	NAZIV KNJIGE	NAZIV GRADE	NAZIV TISKARNE	Mjesto	God.	Broj izvornika	Broj preotiska	Primenak
648	1544	Die Sonetti di Francesco Petrarca con commento di Marsilio Ficino	Firenze	Ubaldo Scotto	Firenze	1544	1	1	
649	1544	Marsilio Ficino Sopra lo amore o ver' Convito di Platone	Firenze	Ubaldo Scotto	Firenze	1544	1	1	

Sl. 11. Isječak podataka rb. 648. Ficino, Marsilio, 1433-1499. *Marsilio Ficino Sopra lo amore o ver' Convito di Platone, Firenze 1544. Katalogu II. biblioteke (knjižnice) Odescalchi (izradila: Andrea Rimpf 2022.).*

Najmlađa knjiga iz fonda u katalogu I. upisana je pod rednim brojem 29 i odnosi se na Hrvatsku enciklopediju tiskanu 1942. godine.

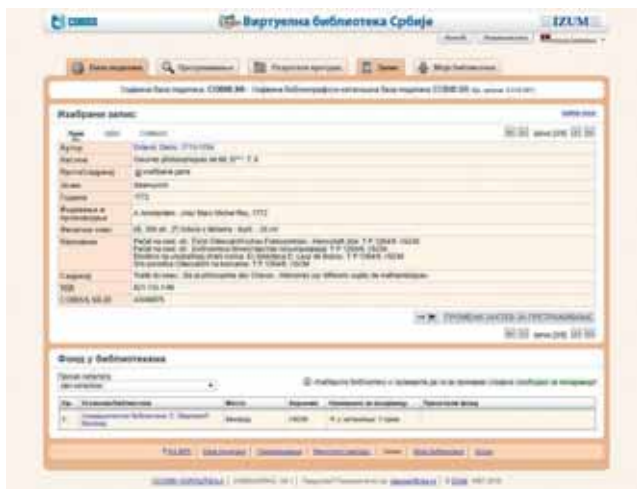
Posljednje potraživanje odnosi se na predratne godine, točnije 1990. godinu. Dopis je uputio direktor Kulturnog centra, u čijem je sastavu i muzej u Iloku, Sulejman Salihović. Salihović je dopis uputio Republičkom sekretarijatu za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu u Zagrebu 17. srpnja 1990. na njihovo traženje, neposredno nakon prvih demokratskih izbora u SR Hrvatskoj. U dopisu objašnjava tijekom nestanka predmeta iz palače i šalje popratne priloge. Među ostalim objašnjava i slučaj s knjižnicom te moli Sekretarijat za savjet u daljnjem postupanju, kao i to da Sekretarijat pomogne u povratu, navodeći da dosad nisu mogli djelovati *zbog poznatih okolnosti*.²¹ Predsjednik Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu prof. dr. Vlatko Pavletić odgovorio je dopisom 25. srpnja 1990. u šest točaka: 1. RO Kulturni centar treba organizirati komisiju za sva navedena područja koja obuhvaćaju predmete potraživanja i razdoblja kojima predmeti pripadaju te pregledati cijelu arhivu navedenih ustanova u kojima se sumnja da su predmeti, što uključuje i ulazne i izlazne knjige; 2. potrebno je utvrditi podrijetlo popisa 1944. godine, kao i njegova autora, te ga usporediti s popisima iz 1957. godine od Narodnog muzeja i Vojvođanskog muzeja; 3. potrebno je utvrditi je li dio umjetnina odnesen u povlačenju i saznati njihovu sudbinu; 4. potreban je raniji popis iz vremena obitelji Odescalchi; 5. prema utvrđenim činjenicama sastavlja se argumentirani zahtjev za povrat umjetnina, a za članove komisije predložio je prof. Tihomila Stahuljaka, dr. Vinka Zlamalika, predstavnika RO Kulturnog centra Ilok i predstavnika Arhiva Hrvatske; 6. stručnjaci iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu trebaju provjeriti točnost popisa kataloga i utvrditi njegovu vjerodostojnost te procijeniti vrijednost knjiga.²²

²¹ DOK-3566, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor Muzeja na traženje Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu Zagreb (17. 7. 1990.)

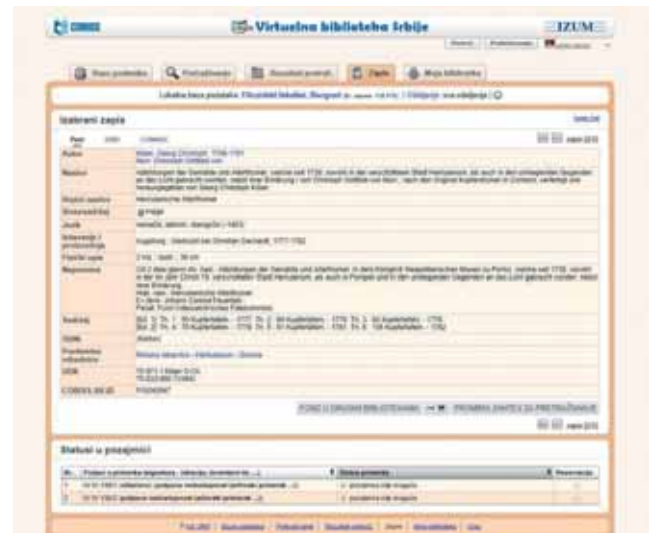
²² DOK-3568, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu Zagreb (25. 7. 1990.)

S obzirom na rat i oružanu agresiju koja je zahvatila teritorij Republike Hrvatske nakon prvih demokratskih izbora i raspada SFRJ, Ilok je prvi grad koji je postao enklava i već 17. listopada 1991. predan je Jugoslavenskoj narodnoj armiji i srpskim paravojnim postrojbama. Muzej je nastavio djelovati pod okupacijskom vlašću te izvan svoje matične adrese u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu uz potporu Ministarstva kulture RH.²³ U razdoblju okupacije 1991. – 1997. iz Muzeja je ukradeno gotovo stotinu umjetničkih djela, dijelom i onih koja su vraćena iz Narodnog muzeja i Vojvođanskog muzeja 1957. godine, te su sva potraživanja koja se odnose na razdoblje kraja Drugog svjetskog rata bila zaustavljena, ponajprije zbog obnove Muzeja, kao i revitalizacije cjelokupnog iločkog kraja nakon Domovinskog rata. Stupanjem na snagu Zakona o naknadi za imovinu oduzetu tijekom jugoslavenske komunističke vladavine te njegovih izmjena i dopuna obitelj Odescalchi nije potraživala imovinu.

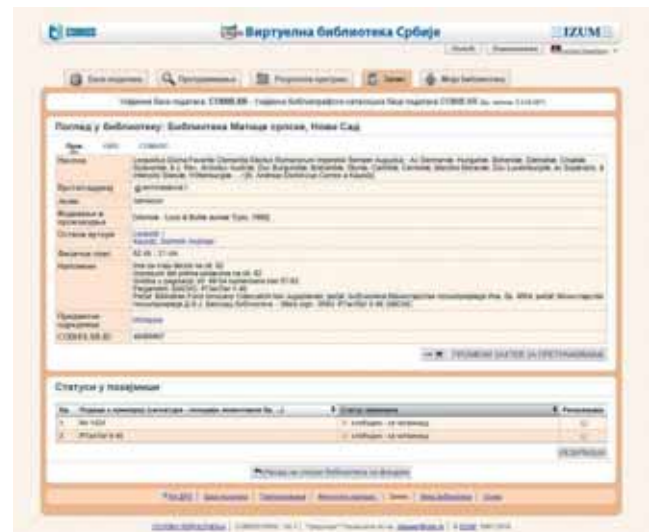
Međutim, knjige se danas mogu pronaći u Univerzitetskoj knjižnici „Svetozar Marković” u Beogradu te odjelnim knjižnicama Filozofskog fakulteta u Beogradu i Matici Srpskoj u Novom Sadu, a sve zahvaljujući knjižničarskom informacijskom sustavu Cobiss Republike Srbije na kojem je sve dostupno i vidljivo u opisu kataloških jedinica knjiga (sl. 12, sl. 13., sl. 14.), dok se arhivska dokumentacija nalazi u Arhivu Jugoslavije u Beogradu.

Sl. 12. Primjer trenutnog smještaja knjige Diderot. *Oeuvres philosophiques de Mr. D***. T. 6, A Amsterdam: chez MareMichel Rey, 1772.* prema COBISS-u u Univerzitetskoj knjižnici „Svetozar Marković” u Beogradu (izvor: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/29721359#full>; izradila: Andrea Rimpf 2018.).

Sl. 13. Primjer trenutnog smještaja knjige Kilian, Georg Christoph; Murr; Christoph Gottlieb von. *Abbildungen der Gemälde und Alterthümer, welche seit 1738. sowohl in der verschütteten Stadt Herkulanum, als auch in den umliegenden Gegenden an das Licht gebracht worden, nebst ihrer Erklärung / von Christoph Gottlieb von Murr; nach den Original Kupferstichen in Contorni, verfertigt und herausgegeben von Georg Christoph Kilian, 1777-1782.*, prema COBISS-u Filozofskom fakultetu u Beogradu (izvor: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/515242647#full>; izradila: Andrea Rimpf 2018.).

Sl. 14. Primjer trenutnog smještaja knjige Leopoldus Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus: *Ac Germania, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, Sclavonia, & c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carintiae, Carniolae, Marchio Moraviae, Dux Luemburgiae, ac Superioris, & Inferioris Silesiae, Wirtenburgiae ... / [N. Andreas Dominicus Comes a Kaunitz] 1698.*, prema COBISS-u u Matici srpskoj u Novom Sadu (izvor: <https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/bmsns/40456967#full>; <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/pageFlip/reader/index.php?type=publications&id=5504&m=2#page/1/mode/2up>; izradila: Andrea Rimpf 2018.)

²³ Šulc, Branka, Registar muzeja i galerija na okupiranom teritoriju Republike Hrvatske s podacima o stanju fondova – kradama, dokumentiranosti, izvorima informacija i dr. // *Informatica museologica*, Vol. 24, No. 1-4, Zagreb, str. 57-68.

LITERATURA

Bagarić, Petar: Hrvatske granice nakon Drugog svjetskog rata 1945.-1956. // Hrvatska revija, 3 (2017), Matice hrvatska, Zagreb, <http://www.matica.hr/hr/530/hrvatske-granice-nakon-drugoga-svjetskog-rata-19451956-27447/> (3. 10. 2022.).

Najcer Sabljak, Jasminka. Likovna baština kneževa Odescalchi od Lombardije i Rima do Iloka, Muzej likovnih umjetnosti, Društvo povjesničara Hrvatske, Muzej grada Iloka, Osijek (2015.)

Najcer Sabljak, Jasminka. Danica Pinterović i muzealizacija zbirki slavonskog plemstva // Osječki zbornik XXXIV, Muzej Slavonije, Osijek, 2018., 100–106.

Okrugić Srećmac, Ilija. Poviestničke crtice Sriema glede njegovih znamenitostih i u njemu se nahodećih starinah // Arkiv za povjesticu Jugoslavensku, knj. IV., Zagreb (1857.) str. 219–221.

Sršen, Stjepan (ur.). Inventar Iločkog vlastelinstva 1886. godine. Državni arhiv u Osijeku, Muzej grada Iloka, Osijek, (2001.)

Šulc, Branka, Registar muzeja i galerija na okupiranom teritoriju Republike Hrvatske s podacima o stanju fondova – krađama, dokumentiranosti, izvorima informacija i dr. // Informatica museologica, Vol. 24, No. 1–4, Zagreb (1993.) str. 57–68.

ARHIVSKI I DOKUMENTARNI IZVORI

DNEVNIK I., Dnevnik rada Danice Pinterović I. (1. 1. 1947. – 31. 12. 1948.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije. Muzej Slavonije Osijek, Rukopisna ostavština Danice Pinterović, Dnevnik I., Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela MSO-a.

DOK-1715, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno profesoru Grbiću? (2. 8. 1966.)

DOK-1796, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Antuna Bauera Zvonku Špoljaru (1966.).

DOK-1801, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno profesoru Grbiću? (11. 11. 1966.).

DOK-1830, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno kolegici Prosen (1. 12. 1966.)

DOK-1867, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Pismo Magdalene Dragičević, Pismo upućeno Lenki Veličković (19. 12. 1966.)

DOK-1902, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Biblioteka Odeskalki (13. 2. 1967.).

DOK-1980, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Biblioteka Odeskalki (19. 6. 1967.).

DOK-2022, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor. (4. 8. 1967.)

DOK-3566, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor Muzeja na traženje Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu Zagreb. (17. 7. 1990.)

DOK-3568, Muzej grada Iloka, Informatičko-dokumentacijski odjel, Arhiva, Odgovor Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu Zagreb. (25. 7. 1990.)

INV- 417 12 F 13 n.4 Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Elenco dei libri della V Libreria d'Ilok, non inventariati, perché non facenti parte del Fidecommesso di Ilok, 1920 ottobre 4. (1920).

INV-417, Fasci 9_10, 12G 1-4, Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Lettere di diverse persone, indirizzate al Principe D. Innocenzo Odescalchi da Ilok, Austria e da Udine (personale fuggiasco e già alle dipendenze del Principe in Ungheria), (1946-1948.).

INV- 417, Fasci 9_25, 12G1-4. Archivio Stato di Roma, Archivio Odescalchi (famiglia). Lettere di diverse persone, indirizzate al Principe D. Innocenzo Odescalchi da Ilok, Austria e da Udine (personale fuggiasco e già alle dipendenze del Principe in Ungheria), (1946-1948.).

MGI – 28667, Muzej grada Iloka, Izvještaj Mjesnog narodnooslobodilačkog odbora Ilok, Kulturno prosvjetni savjet, 74-45, od 29. svibnja 1945. godine, Kulturno-povijesni odjel, Zbirka povijesnih dokumenata, (1945.).

INTERNETSKI IZVORI

Arhiv Jugoslavije. http://www.arhivju.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/korisćenje_gradje/pretrazite_baze_podataka/pretrazivanje_sadrzaja_jedinica_opisa/detalji_jedinica_opisa/_params/item_id/688256.html (3. 10. 2022.).